© Eric Knight Holbrook
http://www.bestweb.net/~wirewolf

Ұйымдастыру

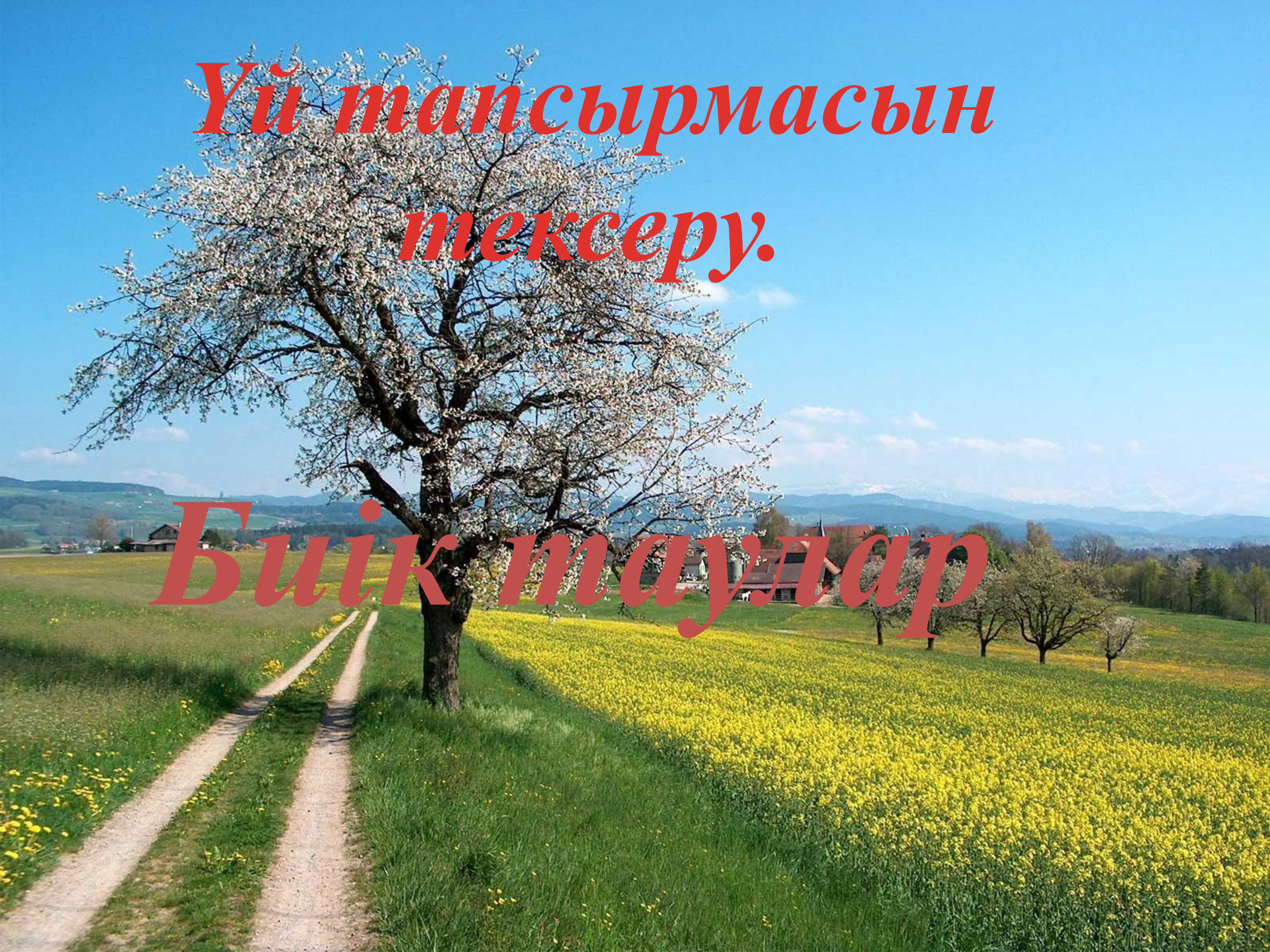

Үй тапсырмасын тексеру.

Биік таулар

Сұрақтар

1.Қазақстанның қанша аумағын биік таулар алып жатыр?

2.Биік таулы өлкенің географиялық орыны қалай анықталады?

3.Қазақстанның биік тауларын картадан кімдер көрсетеді ?

4. Қазақстанның биік шыңы қай тауда?

5. Биік таулы өлкелердің жер бедері не себепті әр түрлі?

6. Тянь-Шань тауларының жер бедері туралы не білесің?

7. Батыс Алтайдың қазақстандық бөлігі неге кенді

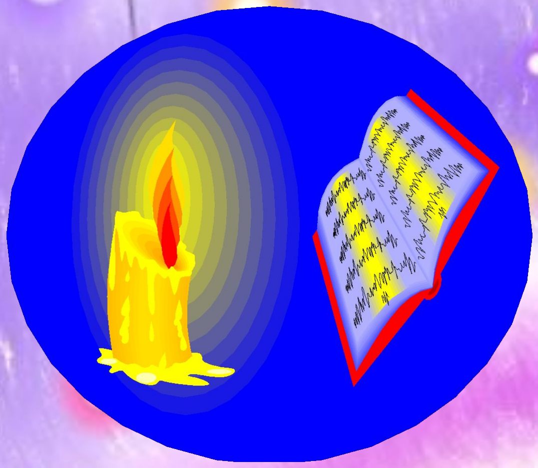

Алтай таулары

Жаңа сабақ
Қазанның отызы

Қазақстанның қазба байлықтары.
Жанғыш пайдалы қазбалар

Тау түзілу, магмалық жыныстардың енуі, метоморфизм солармен байланысты тау жыныстарының құрылымындағы минералдың химиялық құрылысы қандай да бір өзгерістер нәтижесінде пайдалы қазбаларды түзеді.

- Қазақстан кен байлықтарының қоры мен әр алуандығы жағынан Жер шарындағы бай аймақтардың бірі. Минералдық шикізат қорлары ұлттың экономиканың тұрақты дамуы мен қауіпсіздігінің маңызды кепілі. Еліміздің Жер қойнауы Д.И.Менделеев кестесіндегі 105 элементтерінің 70-тен астамы мол қоры барланған және 60-тан астамы өндірілген. 6000 жуық пайдалы кен орындары ашылған.

Қазақстан әлемде вольфрам, қорғасын, барий қорынан 3 орын, мыс мөлшерінен 4 орын, уран рудасынан 5 орын, темір 7 орын, қалайы мен никельден 8 орын, көмір мен газ қорынан 9 орын алады. Мұнай қоры жөнінен Парсы шығанағындағы елдер, Латын Америкасы, Ресей, АҚШ кейінгі 13 орында алады. Қазақстанның геологиялық құрылысы даму ерекшеліктері пайдалы қазбалардың түзілуіне әсер етті.

- Қазақстанда 6000 нан астам п.қ. кен орындары бар. Мұнай мен газ. Қазақстанның батыс бөлігінде шоғырланған. Мұнай мен газ- Атырау, Маңғыстау, Қызылорда, Ақтөбе және Батыс Қазақстан облыстарында шоғырланған. 1899 жылы Қарашүңгілде Эмбі кен орнында бірінші рет мұнай атқылады. 1911 жылы Доссор, 1915 жылы Мақат кен орны пайдалануға берілді. 1960 жылы Өзен мен Жетібай қосылды. Кейіннен Қаражамбас пен қаламқас, Теңіз (Атырау облысы), Кеңқияқ және Жаңажол (Ақтөбе облысы), Қарашығанақ (Батыс Қазақстан облысы) пен құмкөл (Қызылорда облысы) кен орындары ашылды. **ҚР мұнай мен газ шоғырланған 14 алап және 220 кен орны бар.** Бүгінде республикамызда жылына шамамен 45 млн т мұнай, 7,5 млрд $м^3$ газ өндіреді. Шетелге 17 млн тоннадай өңделменген мұнай шығарылады.
- Көмір кен орындары: Қарағанды, Екібастұз 10 көмір алабы, зоо кен орны бар, жалпы 162 млрд т қоры бар. Қарағанды алабы-3600 $шқ^2$ жерді алып жатыр. Ол- негізгі көмір базасы.Тас көмірдің 80 қабаты анықталған. Қалыңдығы 120 м, жалпы қоры 45 млрд т. Екібастұз көмір алабындағы (Павлодар облысы) ауданы 160 $шқ^2$ көмір қабатының қалыңдығы 150 м, ашық әдіспен өндіріледі, ал ең арзан «Алып» кенішінде жылына 36 млрд т көмір өндіріледі.

Дәптермен жұмыс

Пайдалы қазбалар	Кен орындары	Пайдалы қазбалардың ерекшелігі
Мұнай, газ	Эмбі, Доссор, Мақат, Өзен, Жетібай, Қаражамбас, Қаламқас, Теңіз, Кеңқияқ, Жаңажол, Қарашығанақ, Құмкөл	Жылына 45 млн. Мұнай,7,5 млрд м газ өндіріледі. 14 алап және 207 кен орны бар
Көмір	Қарағанды, Екібастұз, Майкүбі,Торғай.	10 алабы, 300 кен орны бар. Жалпы көмір қоры 162 млрд т. Көмір қоры 248 жылға жетеді.
Уран	Солтүстік Қазақстанда Маңғыстау түбегінде кездеседі.	Елімізде уранның 100-ге жуық кен орындары барланған қоры 470 мың т. Қазақстан дүние жүзінде бірінші орында. Жылына 17800 т уран өндіреді

Жаңа сабақты бекіту:

ҚР қандай пайдалы қазбалар бойынша дүние жүзінде алдыңғы орында?

БҚО қандай пайдалы қазбаларға бай?

Тест сұрақтары

Елімiздiң таулы аймақтарын көрсетiңiз\
А)солдтүстiк-батыс,батыс
Ә) Оңтүстiк, орталық
Б) Оңтүстік –шығыс,шығыс

1

Оңтүстік – шығыс,шығыс

Қазақстанның ең биiк нүктесі.
А) Мұзтау шыңы
Ә) Хан – Тәңiр шыңы
Б) Талғар шыңы

2

Хан – Тәңір шыңы

Қазақстанның биiк таулары көтерілген геологиялық эра
А) Палеозой
Ә) мезозой
Б) кайнозой

3

Палеозой

Қазақстанның биiк таулары
А)Тянь-Шань, Алтай, Жоңғар Алатауы
Ә) Сарыарқа, Мұғалжар, Сауыр
Б)Мұғалжар,, Үстірт, Каратау

4

Тянь-Шань, Алтай, Жоңғар Алатауы

Қазақстанның аласа таулы өлкелерін көрсетіңіз

А) Алтай,Тарбағатай, Тянь- Шань

Ә) Мұғалжар, Сарыарқа, Маңғыстау

Б) Сауыр – Тарбағатай, Сарыарқа

Мұғалжар, Сарыарқа, Маңғыстау

Орал тауының Қазақстан жеріндегі жалғасы

А) Маңғыстау тауы

Ә) Қаратау тауы

Б) Мұғалжар тауы

Мұғалжар тауы

Биік таулар Қазақстан жерінің ..... алып жатыр

А) 50 % *Ә)10%* *Б)30%*

10%

Кестемен жұмыс

Білгенім	Үйренгенім	Үйренгім келеді

Үйге тапсырма:

§ 18.

Кескін картаға ҚР пайдалы қазбаларын түсіру

© Eric Knight Holbrook
http://www.bestweb.net/~wirewolf

Сабақ аяқталды
Сау болыңыздар!